

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. ректора

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат технічних наук, доцент

Ігор МАГДАЛІНА

18.05 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Войтюк Марини Петрівни «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 30 листопада 2022 року (протокол № 3)

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедр теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини; теорії держави та права; адміністративного права і процесу; адміністративно-правових дисциплін та публічного управління від 18 травня 2026 року

Головуючий – доктор юридичних наук, професор Опацький Р.М.

Секретар – Лавренко Д.О.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Боняк В.О. (науковий керівник), доктор юридичних наук, професор Добробог Л.М., доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О., доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В., доктор юридичних наук, доцент Обшалов С.В., доктор юридичних наук, професор Селіхов Д.А., кандидат юридичних наук, доцент Сердюк І.А., кандидат юридичних наук, доцент Талдикін О.В., кандидат юридичних наук, доцент Самотуга А.В., доктор філософії в галузі права, доцент Пісоцька К.О.

З присутніх – 6 докторів юридичних наук, 4 кандидати юридичних наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Войтюк Марини Петрівни на тему «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації для попереднього розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувачки Войтюк Марини Петрівни за темою «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У своїй доповіді авторка обґрунтувала актуальність обраної теми визначила мету, задачі, об'єкт, предмет і методологію наукової розвідки, розкрила структуру роботи й її основні положення, відзначила їх новизну, теоретичне і практичне значення.

Войтюк М.П. зазначила, що актуальність обраної теми дослідження обумовлена місією сучасної Української держави як соціальної і правової, що полягає у забезпеченні соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, особливо в умовах ведення активних бойових дій на території України.

Робота виконана на кафедрі теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до §20 «Забезпечення прав ветеранів війни, зокрема осіб, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», а також пп. 3 п. 2 §25 «Забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей» Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року №119/2021; Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року №1209-р.; Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 року №1350-р.; пп. 6, 7 та п. 3.3.1. Пріоритетних (перспективних) напрямів, за якими здійснюються організація та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права Розділу 3 «Цільові вектори діяльності НАПРН України на 2026–2030 роки» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2026–2030 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 30 квітня 2026 року № 2-26.

Мету дослідження дисертантка вбачає у розв'язанні конкретного наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень щодо соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливішої функції сучасної Української держави.

Для досягнення визначеної мети здобувачкою вирішено такі дослідницькі завдання: охарактеризовано стан наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей; визначено методологію пізнання функції соціального захисту військовослужбовців, а також членів їх сімей; охарактеризовано функції соціальної правової держави та з'ясовано їх співвідношення з суміжними категоріями; здійснено класифікацію функцій соціальної правової держави; розкрито зміст функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей; висвітлено правові форми здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей; визначено організаційні форми здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей; обґрунтовано та сформульовано пропозиції до національного законодавства з питань соціального захисту Захисників і Захисниць України, а також членів їх сімей.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним теоретико-правовим дослідженням, у якому на основі аналізу доктринальних і нормативних джерел розкрито зміст однієї з найважливіших для сучасної Української держави функцій – соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

У результаті здійсненого дослідження запропонована низка нових науково-обґрунтованих висновків, пропозицій, що виносяться на захист, а саме:

- запропоновано періодизацію наукових розвідок з питань соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх родин, що складає три етапи: 1) формування теорії функцій України як соціальної, демократичної, правової держави, що мають здійснюватися нею переважно в ординарний період (1991–2014 рр.); 2) період адаптації доктрини функцій держави до умов локального збройного конфлікту (2014–2022 рр.); 3) сучасний етап (з 24 лютого 2022 по теперішній час), спричинений повномасштабним вторгненням збройних сил російської федерації на територію України, що супроводжується веденням активних бойових дій та загибеллю і травмуванням Захисників і Захисниць Батьківщини. Запропонована періодизація враховує безпековий і правовий чинники (зміну безпекового середовища і правовий режим воєнного стану), під впливом яких еволюціонувала теорія функцій сучасної Української держави;

- вдосконалено дефініцію категорії функції соціальної правової держави, під якою запропоновано розуміти основні напрямки діяльності держави, що

виражають сутність та її соціальне призначення, цілі й завдання з управління громадянським суспільством, трансформація яких на конкретному етапі історичного розвитку такої держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних, військово-політичних та інших чинників;

- збагачено існуючу у вітчизняній правничій науці класифікацію функцій держави новими підходами, в основу яких покладено критерії, що враховують умови екзистенційних викликів: 1) за ступенем їх актуальності в умовах таких викликів та 2) за характером реагування на виклики і загрози національній безпеці;

- обґрунтовано новий підхід до інтерпретації сутності комунікативної функції держави, що здійснюється через механізм двостороннього обміну даними, яка в умовах війни виступає ресурсом національного супротиву та інструментом консолідації суспільства;

- уточнено зміст поняття соціального захисту військовослужбовців, що на відміну від наявних підходів розглядається не лише як компенсаторний механізм, а й як динамічний інструмент забезпечення національної безпеки і боєздатності військ;

- аргументовано тезу про необхідність посилення гарантій соціального захисту для членів сімей, зниклих безвісти та полонених захисників як особливої категорії осіб, які потребують підвищеної уваги з боку Української держави.

З метою вдосконалення національного законодавства з питань соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, обґрунтовано та сформульовано такі пропозиції, а саме внесення змін до:

- ч. 5 ст. 17 Конституції України, що передбачає розширення адресатів права на соціальний захист з числа іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті суверенітету та територіальної цілісності нашої держави, а також їх найближчих родичів;

- Закону України «Про соціальний та правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей», прирівнявши членів добровольчих формувань територіальних громад до військовослужбовців ЗСУ в частині отримання одноразової грошової допомоги за поранення, що не призвело до інвалідності, але спричинило тривалу втрату працездатності, що дозволить усунути існуючий розрив у захисті осіб, які виконують аналогічні бойові завдання;

- постанови Кабінету Міністрів України від 02 серпня 2022 року № 856 (програма «ЄОселя»), дозволивши іноземцям, які мають контракт із ЗСУ понад три роки, брати участь у пільговому іпотечному кредитуванні, що забезпечить їх поступову інтеграцію в українське суспільство;

- постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168, передбачивши заборону на призупинення виплат 15 мільйонів гривень на період тривалих службових розслідувань, якщо факт загибелі під час бойового

завдання офіційно підтверджений командиром, що забезпечить сім'ї Захисників і Захисниць від перспективи опинитись в скрутному матеріальному становищі;

- Положення про комісію Міністерства оборони України у частині недопустимості витребування паперових дублікатів документів, які вже наявні в реєстрах (наказ Міністерства оборони від 10.11.2022 № 369);

- Положення про Пенсійний фонд України (постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280) щодо впровадження автоматичного перерахунку пенсійних виплат на основі рішень у зразкових судових справах.

Емпіричну базу дисертації складають чинні нормативно-правові акти з питань соціального захисту громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України, інших військових формуваннях та членів їхніх сімей, а також інтерпретаційно-правові акти Конституційного Суду України та правозастосовні акти Верховного Суду з цих питань.

Основні положення роботи знайшли відображення у 4 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визнані як фахові з юридичних дисциплін, а також у 7 тезах доповідей на наукових заходах різного рівня.

Після доповіді Войтюк М.П. відбулась дискусія, під час якої здобувачка відповіла на запитання присутніх, а саме:

Запитання Логвиненка Б.О.: При висвітленні першого питання дисертаційного дослідження Вами була проведена систематизація джерел дослідження. Чи розмежовуєте Ви ці джерела на певні види? Якщо так, то на які саме?

Відповідь: Дякую за запитання. Так, дійсно при висвітленні питання щодо стану наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей нами було обрано класичний підхід до визначення джерельної бази, яку диференційовано на дві групи:

1) доктринальні джерела, в яких відображено теоретичні положення щодо предмету дослідження; 2) нормативні джерела, що покладають на державу обов'язок забезпечувати соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях і членів їх сімей, а також упорядковують діяльність відповідних владних інституцій щодо здійснення цієї функції.

Запитання Миронюка Р.В.: Ознайомлення зі змістом підрозділу 1.2 дисертаційного дослідження свідчить про те, що для досягнення визначеної мети використано сучасний інструментарій пізнання. Конкретизуйте, які саме компоненти склали методологічну основу Вашої наукової розвідки?

Відповідь: Дякую за запитання. Методологічну основу презентованої наукової розвідки склали визнані й апробовані науковою спільнотою методологічні підходи та методи дослідження, а саме, аксіологічний, діалектичний та герменевтичний методологічні підходи, а також історико-правовий, логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий, компаративістський, функціональний і спеціально-юридичний методи дослідження.

Запитання Селіхова Д.А.: У межах підрозділу 2.1 дисертаційного дослідження Вами розглянуто класичні функції сучасної правової держави, якою на конституційному рівні визначена і Україна. Чи достатньо лише характеристики цих функцій для розкриття сутності такої держави в екзистенційних умовах, в яких нині існує наша держава?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене дослідження переконує в тому, що для розкриття сутності Української держави як правової лише усталених підходів до класифікації функцій держави з усією очевидністю не достатньо. Саме тому видову диференціацію функцій держави було збагачено новими підходами, на чому мною наголошувалося вище.

Запитання Опацького Р.М.: У підрозділі 2.2 «Види функцій соціальної правової держави» йдеться про інституцію Військового омбудсмена, яка виступає незалежним інструментом гарантування прав військовослужбовців та членів їхніх родин. Наскільки ефективною, на Вашу думку, є діяльність Військового омбудсмена в плані соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей в сучасних українських реаліях?

Відповідь: Дякую за запитання. З огляду на той факт, що Закон України «Про Військового омбудсмена» ухвалено 17 вересня 2025 року, а призначена військовим омбудсменом Ольга Решитилова розпочала свою діяльність лише з 27 січня поточного року, іще зарано давати оцінку ефективності її діяльності за відсутності необхідних для аналізу соціологічних даних.

У наукових працях зазначена проблематика майже не досліджувалася. За актуальною інформацією, розміщеною на офіційному сайті Військового омбудсмена, за перші 3 місяці роботи на гарячу лінію надійшло понад 5500 тисяч звернень від військовослужбовців та членів їх сімей.

Найчастіше звернення торкаються питань пошуку та встановлення статусу військовослужбовців, які зникли безвісти; не направлення на проходження ВЛК; проблеми із переведенням між підрозділами; затримки із виплатами грошового забезпечення.

Скарги на фізичне чи психологічне насильство складають близько 3% від загального масиву, а скарги на дії посадових осіб ТЦК та СП – усього 2%, оскільки більшість таких звернень перенаправляються до Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Запитання Сердюка І.А.: Одним із важливих напрямків удосконалення національного законодавства є його новелізація. Представниками вітчизняної правової доктрини обґрунтовані пропозиції щодо ухвалення Кодексу правового і соціального захисту військовослужбовців, а також Військового кодексу України. Наскільки слушними є такі пропозиції і як вони вплинуть на результативність здійснення державою функції соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей?

Відповідь: Дякую за запитання. Такі пропозиції знайшли своє відображення в роботах В.Пашинського «Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні», І.Дацюка «Механізми соціального захисту

військовослужбовців у трансформаційному суспільстві» та П. Богуцького «Військове право у системі права України». Зокрема, І. Дацюк з метою усунення розбіжностей, суперечностей та непогодженості у діях окремих суб'єктів обґрунтував доцільність зведення всіх норм щодо правового і соціального захисту військовослужбовців у єдиний нормативно-правовий акт – Кодекс правового і соціального захисту військовослужбовців.

П. Богуцький особливу увагу приділив ідеї систематизації законодавства через розробку та прийняття Військового кодексу України, який мав би стати уніфікованим актом у цій сфері.

Ми ставимось до цієї ідеї позитивно, тому що систематизований акт має суттєві переваги у порівнянні з множинністю правових актів, які діють в одній сфері суспільних відносин. Але для його розробки й ухвалення необхідні:

- значні матеріальні ресурси;
- наукове забезпечення, а саме головне – політична воля народних депутатів України.

Запитання Добробог Л.М.: Чи доцільною і можливою в Україні є імплементація європейського досвіду у сфері соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей?

Відповідь: Дякую за запитання. Розкриваючи зміст функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (підрозділ 3.1 дисертації) акцентовано увагу на міжнародному досвіді соціального захисту цієї категорії громадян. Зокрема, особливий інтерес в контексті нашого дослідження становили моделі соціального захисту США, Азербайджанської Республіки, Держави Ізраїль та Республіки Хорватія.

Усі згадані моделі зарубіжних країн зорієнтовані на підтримку сімей військовослужбовців та інтеграції ветеранів у цивільне життя. Так, зокрема, в Державі Ізраїль діють різноманітні програми підтримки військовослужбовців, звільнених зі служби. Ветеранам сприяють у відкритті бізнесу, що робить їх економічно проактивними.

У США цій категорії осіб гарантовано довічне безкоштовне медичне обслуговування, а також діють програми з допомоги ветеранам війни. Ця модель (інвестиція в людський капітал) включає в себе систему іпотечного кредитування під 0% першого внеску (VA Loan) та довічне медичне забезпечення, що є еталоном державної компенсації за ризики служби та має стати цільовим орієнтиром для розвитку української програми «єОселя» й реформи медицини для діючих військових і ветеранів.

Азербайджанська модель (принцип «проактивної держави») охоплює систему захисту та базується на максимальній автоматизації і використанні штучного інтелекту для призначення виплат родинам шехідів та ветеранам без їхнього особистого звернення. Цей досвід є перспективним для України в частині впровадження автоматичних алгоритмів у системі «Армія+» (для тих військовослужбовців, які вже мають можливість у відповідному додатку

написати рапорти на переведення, відпустку, звільнення зі служби, навчання, лікування) та реєстрах соціального захисту.

Ізраїльська модель ЦАХАЛ акцентована на стимулюванні економічної активності військовослужбовців та членів сімей. Її пріоритетом є повна оплата вищої освіти, гранти на бізнес та пільгове житло. Позитивний досвід Держави Ізраїль буде корисним для професійної реінтеграції мобілізованих та іноземних контрактників в Україні.

Хорватська модель (єдність «ветеранського класу») з огляду на невеликий активний склад її учасників демонструє успішний досвід подолання суб'єктної дискримінації. Створення єдиного статусу для всіх захисників підтверджує необхідність пропонованого нами прирівнювання членів добровольчих формувань територіальних громад до військовослужбовців ЗСУ.

Отже, вважаємо за доцільне на загальнодержавному рівні впроваджувати позитивний досвід тих країн, чиї правові інструменти корелюють із викликами, аналогічними сучасним українським.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику Боняк Валентині Олексіївні, завідувачу кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини, доктору юридичних наук, професору. Валентина Боняк відзначила, що у підготовленій роботі здобувачкою надано комплексну теоретико-правову характеристику важливого напрямку діяльності України як соціальної правової держави – соціального захисту Захисників і Захисниць Батьківщини, а також членів їх сімей.

Актуальність обраної аспіранткою теми не викликає сумнівів, що обумовлено соціальною значущістю функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей в умовах триваючої військової агресії з боку російської федерації.

Здійснення цієї функції є конституційним обов'язком держави, що впливає зі змісту: 1) ч. 2 ст. 3 Конституції України, згідно з якою утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави та 2) ч. 5 ст. 17 Основного Закону Української держави і суспільства, відповідно до якої держава має забезпечувати соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей.

Така ситуація вимагає підвищеної уваги вчених до питання реалізації однієї з пріоритетних функцій Української держави – соціального захисту, що свідчить про нагальність і значущість порушених питань, вимагає їх переосмислення, підтверджує своєчасність та суспільну важливість цього дисертаційного дослідження для розбудови України як демократичної, соціальної і правової держави.

Наукова праця Войтюк М. П. характеризується послідовністю викладення матеріалу, логічністю та єдністю змісту, а одержані результати – науковою обґрунтованістю.

Авторкою досягнуто визначеної дослідницької мети – розв'язано конкретне наукове завдання з обґрунтування теоретичних положень щодо

соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливішої функції сучасної Української держави.

Емпіричною базою дисертації є національне законодавство (закони й підзаконні нормативно-правові акти) та законодавство окремих зарубіжних країн, що регулює діяльність органів публічної влади зі здійснення ними функції соціального захисту громадян, які захищають суверенітет і територіальну цілісність держави, а також членів їх сімей.

Автором здійснено аналіз інтерпретаційно-правових актів Конституційного Суду України, в яких розкрито зміст приписів чинного національного законодавства, а також правозастосовних актів Верховного Суду у справах про порушення права на соціальний захист Захисників і Захисниць України. Йдеться, зокрема, про питання нарахування грошового забезпечення військовослужбовцям у зоні ведення бойових дій та індексації пенсій військовим ветеранам.

Теоретичну основу наукової розвідки склали роботи вітчизняних дослідників у галузі права й інших соціально-гуманітарних наук (монографії, дисертації, наукові статті, довідкові видання й інші праці).

Відповідно до визначеної мети наукової розвідки, авторкою вирішено низку дослідницьких завдань. Зокрема, здійснено огляд доктринальних та нормативних джерел за темою дослідження; визначено теоретичний інструментарій, що забезпечив розв'язання визначених дослідницьких завдань; обґрунтовано авторські дефініції понять «функції соціальної правової держави», «функції державних органів», «функції органів місцевого самоврядування», а також з'ясовано їх співвідношення; визначено зміст функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей; охарактеризовано правові та організаційні форми здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх родин. За результатами аналізу вказаних вище явищ правової дійсності було визначено існуючі недоліки в правовому регулюванні суспільних відносин зі здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей, а також запропоновано конкретні шляхи їх усунення.

Здобуті аспіранткою результати наукового пошуку вирізняються високим ступенем аргументованості, є переконливими й такими, що були отримані завдяки використанню сучасної методології наукового дослідження.

Аналіз змісту дисертації Войтюк М.П. свідчить про обґрунтованість її положень, самостійність, завершеність і комплексний характер роботи, а також її високий науково-теоретичний рівень та прикладний характер.

Архітектура роботи є оптимальною і логічно обґрунтованою: у вступі та розділах основної частини наукової праці викладені положення, що торкаються обраної проблематики в цілому й окремих її аспектів, всі вони знайшли своє належне висвітлення в дисертації.

Дисертаційне дослідження підготовлено з використанням сучасної української мови й актуальної юридичної термінології.

Кожен із розділів завершується досить переконливими умовивідними положеннями, що висвітлюють різні аспекти досліджуваної проблематики. Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній сфері, освітньому процесі та правотворчості.

Слід відзначити високий рівень толерантності здобувачки у полеміці з іншими дослідниками та виявлену академічну доброчесність, що підтверджується коректністю посилань на використані джерела правової інформації.

Результати дослідження висвітлені авторкою в 11 публікаціях, з яких 4 – наукові статті, опубліковані у фахових виданнях України з юридичних наук, та 7 – у збірниках тез доповідей науково-практичних заходів різного рівня.

При підготовці наукової праці Войтюк М.П. продемонструвала здатність до здійснення наукового пошуку та проявила себе як відповідальна і сумлінна аспірантка, що підтверджує сформованість у неї компетентностей, необхідних для подальших самостійних наукових розвідок.

Вищевикладене дає підстави вважати, що дисертація Войтюк Марини Петрівни «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право являє собою завершену науково-дослідну роботу, що відповідає вищевказаній науковій спеціальності, за якою вона виконана, та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже робота може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Кандидат юридичних наук, доцент Сердюк І.А. відзначив, що обрана Войтюк М.П. тема дисертаційного дослідження безумовно є актуальною. Проблематика соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей тією чи іншою мірою завжди перебувала у фокусі уваги відповідних інститутів державної влади. Проте, пріоритетним напрямком державної політики України функція соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей стала відтоді, як розпочалося відкрите збройне протистояння між силами безпеки і оборони України та збройними силами держави-агресора. Реалізація вищезгаданої функції вимагає належного наукового забезпечення, що свідчить про важливість теми цієї наукової розвідки.

Мета і завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт і предмет визначені коректно, а цілісність роботи забезпечена належним структуруванням викладеного теоретичного матеріалу.

Достовірність і обґрунтованість отриманих наукових результатів підтверджується також використанням здобувачкою наукового ступеня пізнавальних можливостей сучасної методології права, інструментальним компонентом якої є методи пізнання права та інших правових явищ (зокрема, й функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей).

Ступінь новизни підготовленого Войтюк М.П. дисертаційного дослідження та його результатів визначається предметом дослідження, постановкою креативних дослідницьких завдань, вибором і використанням сучасної методології дослідження, залученням до наукового пошуку значної емпіричної бази, що охоплює різні за своєю юридичною природою правові акти.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими науково обґрунтованими результатами.

Найбільш вагомими вважаю такі результати дослідження:

1. Аргументовані автором три етапи розвитку теорії функцій держави загалом і такої її складової, як вчення про функцію соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, зокрема: перший етап – формування теорії функцій України як соціальної, демократичної, правової держави, які мають здійснюватися нею переважно в ординарний період (1991–2014 рр.); другий етап – період адаптації доктрини функцій держави до умов локального збройного конфлікту (2014–2022 рр.); третій – сучасний етап (з 24 лютого 2022 по теперішній час), спричинений повномасштабним вторгненням збройних сил російської федерації на територію України, який супроводжується веденням активних бойових дій та загибеллю і травмуванням Захисників і Захисниць Батьківщини (підрозділ 1.1 дисертації).

2. Обґрунтований авторський концепт функції соціальної правової держави, під яким запропоновано розуміти напрямки діяльності держави, що виражають її сутність та соціальне призначення держави, через які формуються її цілі й завдання, трансформація яких на конкретному історичному етапі розвитку держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних та інших чинників (підрозділ 2.1 дисертації).

3. Доведену дисертанткою тезу про змістовну й ієрархічну трансформацію в умовах воєнного стану системи функцій Української держави, що з необхідністю позначається на моделі функціонування держави та її інститутів. Зокрема відбувається перехід від моделі «держави-арбітра» – до моделі «держави-захисника», де оборонна функція змінюється з вузькоспеціалізованого зовнішнього напрямку діяльності на комплексний, що пронизує політичну, економічну, культурну, екологічну та соціальну сфери життєдіяльності суспільства діяльності (підрозділ 2.1 дисертації).

4. Вдосконалену здобувачкою наукового ступеня класифікацію поняття функції держави за такими критеріями: а) ступенем їх актуальності; б) за характером реагування на виклики та загрози національній безпеці (підрозділ 2.2 дисертації).

5. Як вагомий науковий доробок дисертантки розглядаю підготовлені нею конкретні пропозиції щодо внесення змін до Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» і «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», що спрямовані на усунення правових колізій та цифровізацію процедур призначення виплат Захисникам/Захисницям та членам їхніх родин (Висновки до дисертації).

Основні положення та висновки, що містяться в дисертації, висвітлені авторкою в 11 публікаціях (4 наукових статтях, надрукованих у фахових виданнях України з юридичних наук, а також 7 тезах доповідей на різного рівня науково-практичних заходах), що свідчить про достатню повноту й апробацію результатів дослідження.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження Войтюк М.П. підтверджується можливістю їх використання у науково-дослідній сфері, в освітньому процесі та правотворчості. Зокрема, положення та висновки, сформульовані в дисертації, можуть стати теоретичним підґрунтям для подальшого дослідження проблематики здійснення Українською державою такої важливої функції як соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

Кваліфікаційна робота написана грамотно із використанням сучасної української мови й юридичної термінології. У структурному плані дисертація складається зі вступу, 3 розділів, 7 підрозділів, висновків, у яких теоретичний матеріал викладений логічно та послідовно, а також списку використаних джерел і додатків.

Водночас, рецензована наукова праця не позбавлена і певних недоліків, а також положень, які носять дискусійних характер.

Зважаючи на юридичні властивості Конституції України, і зокрема її програмний характер, авторці бажано було б вказати на зв'язок підготовленої нею роботи зі ст.ст. 1, 3, 8 та 17 правового акта вищої юридичної сили.

Оскільки ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків значною мірою залежить від обраної методології наукової розвідки, у підрозділі 1.2 «Методологія наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» дисертаційного дослідження здобувачці наукового ступеня необхідно було б поряд із методологічними підходами і методами пізнання визначитись із концептуальним складником методології права, роль якого виконують правова парадигма і гносеологічні принципи.

При підготовці кваліфікаційної праці дисертантка фактично виконала функцію нормопрекування, запропонувавши конкретні зміни до чинного національного законодавства з питань соціального захисту захисників і захисниць України, а також членів їх сімей. Водночас, у тексті вищезгаданого підрозділу дисертації відсутня згадка про той метод пізнання, який забезпечує здійснення цієї функції.

У Розділі 3. «Функція соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей: її зміст та форми здійснення» дисертаційного дослідження здобувачка наукового ступеня значну увагу приділила розкриттю змісту цієї функції, а також характеристиці правових і організаційних форм її здійснення. Водночас, робота суттєво додала б у своїй науковій вазі, якби її авторка для наукового пошуку залучила і розкрила зміст терміно-поняття «механізм здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей».

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи і з високим ступенем вірогідності викликані наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового пошуку.

Все вищевикладене свідчить про те, що дисертація Войтюк Марини Петрівни «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, як найважливіша функція сучасної Української держави», відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, адже є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що виконують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право.

Доктор філософії в галузі права, доцент Пісоцька К.О. відзначила, що в умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти нашої держави проблематика належного соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей є вельми важливою з огляду на недостатню увагу до цієї проблематики з боку держави, що тягне за собою не лише зниження рівня соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх родин, але й може мати наслідком зниження боєздатності Сил безпеки і оборони України в цілому.

Відповідно до ч. 1 ст. 17 Конституції України, захист суверенітету і територіальної цілісності держави є найважливішою функцією всього Українського народу, що автоматично покладає на державу взаємний обов'язок із всебічного соціального захисту тих, хто цей суверенітет відстоює. Характеризуючи гносеологічну ситуацію з предмету дослідження відзначила, з одного боку, наявну значну кількість наукових праць правників, що торкається питання соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, а з іншого – стрімку трансформацію безпекового середовища, що зумовила необхідність внесення змін до національного законодавства, в результаті чого виникли численні законодавчі колізії та прогалини у цій сфері діяльності державних органів. Вказані недоліки правового регулювання

суспільних відносин у досліджуваній сфері з необхідністю вимагають свого усунення.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, базуються на джерельній базі, що включає в себе значний масив нормативно-правових актів, а також актуальні правові позиції Верховного Суду та Конституційного Суду України. Достовірність результатів проведеного Войтюк М.П. дослідження підтверджується коректним використанням системи світоглядного, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, використання діалектичного методу дозволило авторці пізнати здійснювану державою функцію соціального захисту в її динаміці та обґрунтувати перехід від моделі «держави-арбітра» до концепту «держави-захисника».

Рецензована робота відзначається високим рівнем теоретичного узагальнення матеріалу та містить низку результатів, що мають ознаки суттєвої наукової новизни:

- здійснено авторську періодизацію розвитку вітчизняної правової доктрини соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей із виокремленням трьох періодів: 1) формування теоретичних основ доктрини в ординарний період (1991–2014 рр.), 2) адаптація її до умов локального збройного конфлікту (2014–2022 рр.) та 3) з 24 лютого 2022 року – дотепер (розвиток доктрини в умовах повномасштабної війни);

- здобувачкою збагачено існуючу у вітчизняній юридичній науці класифікацію функцій держави новими підходами, в основу яких покладено критерії, що враховують умови сучасних екзистенційних викликів;

- удосконалено зміст окремих складників понятійно-категоріального апарату теорії функцій держави, свідченням чого є авторське визначення «функції соціальної правової держави», а також переосмислення змісту комунікативної функції держави в умовах воєнного стану як важливого ресурсу національного супротиву та двостороннього інструменту консолідації суспільства;

- високим ступенем наукової аргументованості відзначаються сформульовані авторкою теоретичні положення щодо змісту функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей;

- на позитивну оцінку заслуговує пропозиція дисертантки щодо необхідності посилення гарантій соціального захисту для членів сімей, зниклих безвісти та полонених захисників як особливої категорії осіб, які потребують підвищеної уваги з боку Української держави.

Практична цінність дисертації полягає у її чіткій сервісно- та реформаторсько-орієнтованій спрямованості. Вагомими здобутками здобувачки є обґрунтовані та сформульовані нею пропозиції щодо необхідності внесення змін до чинного національного законодавства, зокрема ч. 5 ст. 17 Конституції України та ст. 1-2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» задля розширення суб'єктного складу та прирівнювання іноземців-добровольців до громадян України в обсязі соціальних пільг.

Аргументовані авторкою вимоги щодо цифровізації (усунення паперових дублікатів документів за наявності даних у реєстрах «Оберіг» та електронної системи охорони здоров'я) безпосередньо спрямовані на подолання системних бюрократичних бар'єрів у діяльності таких органів військового управління як територіальні центри комплектування та соціальної підтримки і можуть активно використовуватись у освітньому процесі та правотворчості.

Дисертація має логічну побудову і в структурному плані складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, що охоплюють 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (255 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки.

Основні наукові результати повною мірою відображені в 11 публікаціях автора, серед яких 4 статті опубліковані у вітчизняних фахових наукових виданнях, а також 7 тез доповідей, апробованих під час виступів на науково-практичних заходах різного рівня.

Позитивно оцінюючи загальний високий рівень дисертаційного дослідження, вважаю за доцільне висловити деякі зауваження та побажання, що, здебільшого, носять дискусійний характер.

1. У підрозділі 1.2 «Методологія наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» дисертації здобувачка обґрунтувала вибір теоретичного інструментарій дослідження. Водночас, поза увагою дисертантки залишився концептуальний складник методології права, який би мав бути представлений положеннями теорії верховенства права. Адже практична реалізація конституційно визначеного принципу верховенства права в єдності у взаємодії з іншими засадами правової держави забезпечує в тому числі й належний соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

2. При підготовці дисертаційного дослідження авторка звернулася до зарубіжного досвіду соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, про що свідчить зміст підрозділу 3.1 «Зміст функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей». Проте, здобувачка наукового ступеня не приділила належної уваги набутому нашою державою під час війни з російською федерацією досвіду з цього питання.

3. У підрозділі 3.3 «Організаційні форми здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей» наукової праці здобувачка акцентує увагу на організаційних формах здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей державними інституціями, але й ролі органів місцевого самоврядування в цьому процесі. Водночас, питання взаємодії згаданих органів публічної влади, на нашу думку, потребує більш детального висвітлення.

4. При підготовці дисертації авторкою було використано значний масив доктринальних джерел, які здебільшого є творчим здобутком

вітчизняних правників. Вважаю, що робота набула б більшої ваги, якби здобувачка залучила до наукового пошуку праці і зарубіжних учених, присвячені досліджуваній проблематиці.

Вказані зауваження не зменшують вагомої наукової цінності роботи, а мають на меті стимулювання подальшої наукової дискусії. Дисертаційне дослідження Войтюк Марини Петрівни на тему: «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави» є завершеною, самостійною та комплексною науковою працею. Робота містить нові науково обґрунтовані положення та практичні рекомендації, що мають важливе значення для сучасної правничої науки та юридичної практики.

За своєю актуальністю, рівнем теоретичного узагальнення, науковою новизною та практичною значущістю здобутих результатів, дисертація Войтюк Марини Петрівни відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, адже є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Після виступів Сердюка І.А. та Пісоцької К.О. здобувачкою було надано відповіді на зауваження рецензентів.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор філософії в галузі права, доцент Пісоцька К.О. позитивно оцінила роботу Войтюк М.П., зауважила, що дисертаційне дослідження має важливе не лише теоретичне, але й практичне значення, адже сформульовані й обґрунтовані висновки можуть бути підґрунтям для подальших наукових розвідок проблематики соціального захисту Захисників і Захисниць України, а також членів їх сімей. Висловила переконання з приводу важливості цієї наукової розвідки на сучасному етапі розвитку правничої науки та відзначила її відповідність існуючим вимогам чинного законодавства.

Доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О. наголосив на важливості наукових розвідок у царині забезпечення прав і свобод людини загалом, а також соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях та членів їхніх сімей зокрема. Наголосив на відповідності підготовленої наукової праці вимогам порядку присудження ступеня доктора філософії.

Доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В. відзначив актуальність обраної теми дослідження, оптимальний вибір сукупності методів, які забезпечили досягнення дослідницької мети, а також коректність визначених об'єкта і предмета дослідження. Зробив наголос на відповідності наукової праці вимогам порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами.

Доктор юридичних наук, професор Опацький Р.М. привернув увагу присутніх до особистих якостей здобувачки. Відзначив її цілеспрямованість, наполегливість і працелюбність, що позначилося на творчих здобутках дисертантки.

Підтримав думку учасників публічної презентації з приводу відповідності підготовленого Войтюк М.П. дисертаційного дослідження вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44

Кандидат юридичних наук, доцент Сердюк І.А. схвально відгукнувся з приводу змісту роботи, а також професійних компетентностей Войтюк М.П., здобутих нею під час навчання в аспірантурі та викладацької діяльності. Відзначив прикладний аспект дисертації, що знайшов своє відображення в обґрунтованих і сформульованих нею пропозиціях до національного законодавства з питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, а також достатньо повну апробацію результатів дослідження, що знайшла своє відображення в 11-ти наукових публікаціях здобувачки.

Доктор юридичних наук, доцент Обшалов С.В. також акцентував на особистих якостях дисертантки Войтюк М.П. Охарактеризував її як працелюбну і відповідальну людину. Висловив переконання з приводу важливості підготовленої нею наукової розвідки на сучасному етапі розвитку правничої науки, відзначив її відповідність існуючим вимогам чинного законодавства.

Доктор юридичних наук, професор Добробог Л.М. акцентувала на важливості використання компаративістського методу в сучасних наукових дослідженнях, відзначила необхідність використання позитивного зарубіжного досвіду в питаннях соціального захисту Захисників і Захисниць України, а також членів їх сімей.

Резюмувала, що наукова праця відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Войтюк Марини Петрівни «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Основний Закон Української держави і суспільства де-юре визнав Україну демократичною, соціальною і правовою державою. Для такої держави утвердження і забезпечення прав людини визнається головним обов'язком, що зумовлює необхідність створення ефективних механізмів забезпечення конституційних прав та свобод людини і громадянина. Це положення повною мірою стосується й тієї категорії громадян, які присвятили своє життя служінню Українському народу та захисту Батьківщини. Йдеться, передусім, про наших співвітчизників, які перебувають/перебували на службі в Збройних Силах України й інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. Забезпечення соціального захисту цієї категорії громадян держава фактично визнає своїм конституційним обов'язком, що свідчить про важливість обраної теми дисертаційного дослідження.

Особливої актуальності проблематика соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей набула від початку відкритого збройного протистояння між Силами безпеки і оборони України та окупаційними військами держави-агресора. В умовах ведення війни з російською федерацією питання належного соціального забезпечення Захисників і Захисниць України, а також членів їх сімей є особливо важливим, оскільки недостатня увага до нього з боку держави може мати негативні наслідки. Невиконання задекларованих соціальних стандартів та відсутність послідовної й ефективної державної політики в означеній сфері можуть призвести до зниження боєздатності підрозділів Збройних Сил України, а також негативно позначитись на морально-психологічному стані військовослужбовців і членів їх сімей.

Здійснений нами аналіз підходів до висвітлення питання соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей дає підстави для висновку про те, що воно здебільше було предметом розгляду вчених-економістів, істориків, соціологів, політологів і малодосліджене на загальнотеоретичному рівні. Все вищезазначене вимагає переосмислення теоретичних положень місця та ролі функції соціального захисту, як найважливішої функції сучасної Української держави, особливо через призму захисту військовослужбовців та членів їх сімей.

Соціальним феноменам функцій держави та формам їх здійснення присвячені праці О. Джураєвої, М. Дзевелюк, В. Венцеля, А. Кучука, Л. Наливайко, О. Петришина, І. Сердюка.

Проблеми соціального захисту різних категорій працівників прямо чи опосередковано у своїх роботах досліджували В. Венедіктов, М. Данилевський, К. Мельник, Н. Пададименко, Н. Болотіна, І. Сирота, Л. Тюптя, В. Щербина, М. Шульга та ін.

Питання соціального захисту та забезпечення військовослужбовців були предметом розгляду В. Алещенка, В. Бондара, В. Боняк, О. Бухтіярова, О. Верби, І. Дацюка, В. Пашинського, П. Богуцького, В. Кириленка, Ю. Загуменної, Р. Миронюка, Ю. Прудова, О. Сайнецького, К. Пісоцької, О. Юніна, Л. Цюкала та ін.

Незважаючи на наявність значного масиву наукових досліджень, присвячених функціям держави та формам їх здійснення, а також питанням соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, звернення до обраної проблематики зумовлено відсутністю комплексних наукових досліджень, присвячених здійснюваній Україною як соціальною правовою державою пріоритетної в умовах триваючої війни функції соціального забезпечення Захисників і Захисниць Батьківщини, а також членів їх сімей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана на кафедрі теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до §20 «Забезпечення прав ветеранів війни, зокрема осіб, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», а також пп. 3 п. 2 §25 «Забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей» Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року №119/2021; Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року №1209-р.; Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 року №1350-р.; пп. 6 та пп. 7 п. 3.3.1. Пріоритетних (перспективних) напрямів, за якими здійснюються організація та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права Розділу 3 «Цільові вектори діяльності НАПРН України на 2026–2030 роки» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2026–2030 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 30 квітня 2026 року № 2-26.

Мета та завдання дослідження. *Мета дисертаційного дослідження* полягає у розв'язанні конкретного наукового завдання з обґрунтування теоретичних положень щодо соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливішої функції сучасної Української держави.

Для досягнення визначеної дослідницької мети необхідно вирішити такі завдання:

- охарактеризувати стан наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей;
- визначити методологію пізнання функції соціального захисту військовослужбовців, а також членів їх сімей;
- охарактеризувати функції соціальної правової держави та з'ясувати їх співвідношення з суміжними категоріями;
- провести класифікацію функцій соціальної правової держави;
- розкрити зміст функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей;
- висвітлити правові форми здійснення функції соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей;
- охарактеризувати організаційні форми здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей;
- обґрунтувати та сформулювати пропозиції до національного законодавства з питань соціального захисту Захисників і Захисниць України, а також членів їх сімей.

Об'єктом дослідження – функції України як соціальної демократичної правової держави.

Предметом дослідження є соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як один із пріоритетних напрямків діяльності сучасної Української держави.

Методи дослідження. При підготовці дисертації було використано такі методи наукового пізнання: 1) діалектичний метод, за допомогою якого функція соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей розглядалася у розвитку та взаємозв'язку з іншими функціями соціальної правової держави, органами публічної влади, які її здійснюють, а також в контексті змін безпекового середовища. Діалектичний метод в єдності з функціональним забезпечили також розкриття сутності вищезгаданої функції України як соціальної правової держави; 2) формально-логічний та логіко-семантичний методи використовувались для формулювання авторської дефініції категорії «функції соціальної правової держави». За допомогою формально-логічного методу, зокрема, логічної операції аналізу, була проведена класифікація однойменної категорії; 3) історико-правовий метод

уможливив з'ясування генези вчень про напрями державної діяльності від здобутків Т. Гоббса – до надбань сучасних дослідників, а також здійснити періодизацію наукових розвідок з питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей в незалежній Україні; 4) компаративістський метод дозволив вивчити та запропонувати для впровадження в Україні позитивного досвіду соціального захисту військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей тих країн, чиї правові інструменти здатні ефективно реагувати на безпекові й соціально-економічні виклики, аналогічні сучасним українським; 5) герменевтичний та спеціально-юридичний методи використовувалися для розкриття змісту приписів чинного національного законодавства з питань соціального захисту військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей, а також правових позицій, сформульованих Конституційним Судом України та Верховним Судом в ухвалених ними правових актах, що торкаються цих питань.

Теоретичну основу наукової розвідки складають роботи вітчизняних учених у галузі права й інших соціально-гуманітарних наук (монографії, дисертації, наукові статті, довідкові видання й інші праці), присвячені функціям держави, правовим і організаційним формам їх здійснення, проблематиці соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей.

Емпіричну базу дисертації склали національне (Конституція України, інші законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти) та зарубіжне законодавство з питань соціального захисту громадян, які перебувають на військовій службі та службі в інших військових формуваннях, членів їхніх сімей, а також правові позиції Конституційного Суду України та правозастосовні акти Верховного Суду з цих питань.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є комплексним теоретико-правовим дослідженням, у якому на основі аналізу доктринальних і нормативних джерел розкрито зміст однієї з найважливіших для сучасної Української держави функцій – соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

У результаті проведеної наукової розвідки обґрунтовано й сформульовано низку нових теоретичних положень, висновків і пропозицій щодо цієї функції, зокрема:

уперше:

- запропоновано періодизацію підготовлених вітчизняними правниками за часів незалежної України наукових праць з питань соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх родин, що складає три етапи: 1) формування теорії функцій України як соціальної, демократичної, правової держави, що мають здійснюватися нею переважно в ординарний період (1991–2014 рр.); 2) період адаптації доктрини функцій держави до умов локального збройного конфлікту (2014–2022 рр.); 3) сучасний етап (з 24 лютого 2022 по теперішній час), спричинений повномасштабним вторгненням збройних сил російської федерації на територію України, що супроводжується веденням активних бойових дій та загибеллю і травмуванням Захисників і

Захисниць Батьківщини. Запропонована періодизація враховує безпековий і правовий чинники (зміну безпекового середовища і правовий режим воєнного стану), під впливом яких еволюціонувала теорія функцій сучасної Української держави;

- обґрунтовано новий підхід до інтерпретації сутності комунікативної функції держави, яка здійснюється через механізм двостороннього обміну даними, що в умовах війни виступає ресурсом національного супротиву й інструментом консолідації суспільства;

- збагачено існуючу у вітчизняній правничій науці класифікацію функцій держави новими підходами, в основу яких покладено критерії, що враховують умови екзистенційних викликів: 1) за ступенем їх актуальності в умовах таких викликів та 2) за характером реагування на виклики і загрози національній безпеці;

удосконалено:

- дефініцію категорії функції соціальної правової держави, під якою запропоновано розуміти основні напрямки діяльності держави, що виражають сутність та її соціальне призначення, цілі й завдання з управління громадянським суспільством, трансформація яких на конкретному етапі історичного розвитку такої держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних, військово-політичних та інших чинників;

- приписи національного законодавства з питань соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей, обґрунтовано та сформульовано пропозиції, що передбачають внесення змін до:

- ч. 5 ст. 17 Конституції України, що передбачає розширення адресатів права на соціальний захист з числа іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті суверенітету та територіальної цілісності нашої держави, а також їх найближчих родичів;

- Закону України «Про соціальний та правовий статус військовослужбовців та членів їх сімей», прирівнявши членів добровольчих формувань територіальних громад до військовослужбовців ЗСУ в частині отримання одноразової грошової допомоги за поранення, що не призвело до інвалідності, але спричинило тривалу втрату працездатності, що дозволить усунути існуючий розрив у захисті осіб, які виконують аналогічні бойові завдання;

- постанови Кабінету Міністрів України від 2 серпня 2022 року № 856 (програма «Оселя»), дозволивши іноземцям, які мають контракт із ЗСУ понад три роки, брати участь у пільговому іпотечному кредитуванні, що забезпечить їх поступову інтеграцію в українське суспільство;

- постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168, передбачивши заборону на призупинення виплат 15 мільйонів гривень на період тривалих службових розслідувань, якщо факт загибелі під час бойового завдання офіційно підтверджений командиром, що убезпечить сім'ї Захисників і Захисниць від перспективи опинитись в скрутному матеріальному становищі;

- Положення про комісію Міністерства оборони України у частині недопустимості витребування паперових дублікатів документів, які вже наявні в реєстрах (наказ Міністерства оборони від 10.11.2022 року № 369);

- Положення про Пенсійний фонд України (постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 року № 280) щодо впровадження автоматичного перерахунку пенсійних виплат на основі рішень у зразкових судових справах;

дістали подальшого розвитку:

- положення про зміст соціального захисту військовослужбовців, що на відміну від наявних підходів розглядається не лише як компенсаторний механізм, а й як динамічний інструмент забезпечення національної безпеки і боєздатності військ;

- теза про необхідність посилення гарантій соціального захисту для членів сімей, зниклих безвісти та полонених захисників як особливої категорії осіб, які потребують підвищеної уваги з боку Української держави.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання:

- у науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження функцій соціальної правової держави, зокрема функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей;

- у освітньому процесі – при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Міжнародний захист прав людини» й ін., а також при підготовці навчально-методичного забезпечення з цих дисциплін;

- у сфері правозастосування – в правозастосовній діяльності суб'єктів владних повноважень, які реалізують державну політику у сфері соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей;

- у сфері правотворчості – у діяльності суб'єктів правотворчості як теоретичне підґрунтя для вдосконалення чинного національного законодавства з питань забезпечення права на соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, їх новизна та практична значущість дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ і були оприлюднені на таких науково-практичних заходах: міжнародних конференціях: «Міжнародна науково-практична конференція, присвяченої 75-річчю проголошення Загальної декларації прав людини» (Дніпро, 2023) і «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 2025); «The X International scientific and practical conference «Dynamics of development of science and education: integration and innovation» (Sofia, Bulgaria, 2026), а також Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні

аспекти : матеріали X Міжнародна науково-практична конференція (Дніпро, 2026) до 60-річчя ДДУВС; *всеукраїнських конференціях*: «Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти, присвячена 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини» (Дніпро, 2023); *регіональних конференціях*: «Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід, присвячена 27-й річниці прийняття Конституції України» (Дніпро, 2023) і «Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід, присвячена Дню прийняття Конституції України та Дню Української Державності» (Дніпро, 2024).

Публікації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні, висвітлені автором у 11 публікаціях, з яких – 4 наукові статті, надруковані у фахових виданнях з юридичних наук; 7 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах різного рівня.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків та додатків) та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінок, з яких основного тексту – 168 сторінки. Список використаних джерел складається з 255 найменувань та займає 28 сторінок. Додатки подані у вигляді таблиць, графіків, що займає 9 сторінок.

*Список публікацій здобувача за темою дисертації,
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Войтюк М. П. Інтерпретація поняття «функції соціальної правової держави»: доктринальні підходи. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*: Науковий журнал. 2024. Спеціальний випуск № 1 (132) «Права людини та правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану». С. 44–51. DOI: 10.31733/2078-3566-2024-5-7.

2. Войтюк М. П. Еволюція функцій держави в Україні на сучасному етапі: традиційні та інноваційні підходи. *Наука і техніка сьогодні*. Випуск № 4(58). 2026. С. 143-154. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2026-4\(58\)-143-154](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2026-4(58)-143-154).

3. Войтюк М. П. Система організаційних форм здійснення функції соціального захисту військовослужбовців: теоретико-правовий аспект. *Успіхи і досягнення у науці*: журнал. 2026. № 4(26). 2026. С. 153-166. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4\(26\)-153-166](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4(26)-153-166).

4. Voitiuk M. Functions of the state, functions of state bodies, functions of local government bodies: relationship of concepts. *Наукові перспективи*. 4(70). 2026. С. 821-830. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4\(70\)-821-830](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-4(70)-821-830).

5. Войтюк М. П. Правова основа діяльності державних органів зі здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях. *Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти: матеріали Всеукр.*

наук.-практ. конф., присвяч. 74-ій річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 8 грудня 2022 р.). Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 57-61.

6. Войтюк М. П. Плюралізм наукових підходів до визначення поняття функції держави. *Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід : матеріали Регіон. наук.-практ. семінару, присвяч. 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Дніпро, 20 черв. 2023 р.)*. Дніпро : ДДУВС, 2023. С.67-69.

7. Войтюк М. П. Соціальний захист військовослужбовців в умовах запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану. *Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти» : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 5 груд. 2023 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 328 с. С.175-178.

8. Войтюк М. П. Соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, як один із пріоритетних напрямів діяльності Української держави в умовах війни. *Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід : матер. Регіон. наук.-практ. семінару, присвяч. Дню прийняття Конституції України та Дню Української Державності (м. Дніпро, 26 черв. 2024 р.)*. Дніпро. С.63-65.

9. Войтюк М. П. Функції держави у співвідношенні категорії функцій державного органу. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 21.03.2025). Частина І*. Дніпро. С. 177-178.

10. Войтюк М. П. Переосмислення оборонної функції держави як фундаментальної внутрішньої функції в умовах екзистенційних загроз. *The X International scientific and practical conference «Dynamics of development of science and education: integration and innovation», March 09-11, 2026, Sofia, Bulgaria*, p. 135-136.

11. Войтюк М. П. Економічна функція держави: теоретико-правовий зміст та місце в системі внутрішніх функцій. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 16 бер. 2026 р.) до 60-річчя ДДУВС ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2026. Ч. І. С. 213-215.

Характеристика особистості здобувача. Войтюк Марина Петрівна, 1989 року народження. Освіта вища, у 2018 році з відзнакою закінчила Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ і здобула кваліфікацію магістр за спеціальністю «Право».

З вересня 2022 року аспірантури університету за спеціальністю 081 «Право» заочної форми навчання.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із використанням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів та підрозділів побудований у логічній послідовності, що забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Войтюк М.П. та повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Войтюк Марини Петрівни на тему «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Войтюк Марини Петрівни на тему «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами.

3. Рекомендувати Войтюк Марині Петрівні звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою про утворення разової спеціалізованої вченої ради.

**Головуючий засідання –
професор кафедри
адміністративного права і процесу
Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
_____.2026**

Роман ОПАЦЬКИЙ